

ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДУМКИ

УДК 338.45

Теоретичні та практичні аспекти стійкості промисловості до шоків

Лебедева Л.В.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри економічної теорії та конкурентної політики
Київського національного торговельно-економічного університету

Досліджено основні чинники, що впливають на забезпечення стійкості економіки до шоків. Проаналізовано фактори стійкості промисловості України до шоків та вказано галузі з найнижчим на найвищим її рівнями. Розроблено рекомендації заходів державної політики щодо мінімізації впливу шоків на промисловий розвиток.

Ключові слова: економічний шок, стійкість економіки, стійкість промисловості, промисловість.

Лебедева Л.В. ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ И ПРАКТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ УСТОЙЧИВОСТИ ПРОМЫШЛЕННОСТИ К ШОКАМ

Исследованы основные факторы, что влияют на обеспечение устойчивости экономики к шокам. Проанализированы факторы устойчивости промышленности Украины к шокам и указаны отрасли с низким и высоким ее уровнями. Разработаны рекомендации мер государственной политики по минимизации влияния шок на промышленное развитие.

Ключевые слова: экономический шок, устойчивость экономики, устойчивость промышленности, промышленность.

Lebedeva L.V. THEORETICAL AND PRACTICAL ASPECTS OF INDUSTRY'S RESILIENCE TO SHOCKS

The main factors that influence resilience of an economy to shocks have been investigated. Resilience factors of the Ukrainian industry to shocks have been analyzed and sub sectors of industry with a low and high level of resilience have been indicated. Recommendations of the state policy to minimize the influence of shocks on industrial development have been developed.

Keywords: economic shock, economic resilience, industry resilience, industry.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Напрямок цього дослідження є особливо актуальним після світової економічної кризи 2008-2009 рр., яка, за визнанням багатьох, була однією з найсерйозніших за минуле століття та зараз в умовах загальної нестабільної ситуації, яка слалася в Україні, ставить під загрозу стійкість, конкурентоспроможність економіки та довгострокове зростання. Розуміння того, які галузі промисловості найбільш уразливі до шоків, допоможе вдосконалити програми державної підтримки та зменшити негативні наслідки шоків, а також зрозуміти, які з них потребують більшого втручання та, відповідно, більшої користі від запровадження регулюючих дій держави для забезпечення загальної стійкості економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання стійкості економіки до шоків впливів цікавить багатьох зарубіжних уче-

них. Зокрема, Європейська Комісія плідно досліджує наслідки шоків, особливості пристосування до них як окремих країн ЄС, так і галузей економіки [1; 2]. Способи виміру стійкості економіки країни до шоків досліджували Д. Греноіль, М. Рато, В. Роджер, О. Бланкард, Дж. Волферс, Р. Дюваль, Л. Вогель, Дж. Пелкманс та ін. [3-5]. Важливість взаємодії інституцій та шоків у поясненні процесу пристосування до шоків змін досліджували О. Бланкард, Дж. Волферс [6]: шоки спричиняють негативні економічні зміни, проте різниця в інституціях пояснює, чому ці зміни варіюються між країнами. Більш продуктивна економіка здатна краще витримувати вплив негативних шоків. Фірми, що працюють на ринках із більшою конкуренцією, більше схильні запроваджувати ефективні способи виробництва, що спонукає розвиток та більшу зайнятість [7]. В Україні проблемі стійкості

економіки до шоків та економічної безпеки держави присвячено публікації вчених Інституту економіки природокористування та сталого розвитку НАН України А. Бойко, Т. Тищук [8-10] та ін. Проте питанню стійкості окремих галузей економіки, зокрема промисловості, присвячено мало уваги, саме це й зумовило необхідність даного дослідження.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є визначення чинників, що впливають на стійкість економіки та промисловості зокрема, та виокремлення галузей промисловості України, що є найбільш та наймеш стійкими до шоківих впливів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поняття «економічна стійкість» визначають «як комплексну властивість складної, відкритої, динамічної економічної системи, що розвивається, залишатися відносно незмінною (зберігати свої життєво важливі структурні та функціональні якості) впродовж певного інтервалу часу під дією зовнішніх і внутрішніх шоківих впливів, а також реагувати на них та пристосовуватися до нових обставин» [9, с. 13-14]. Більшість словників визначає стійкість із погляду здатності швидко відновлюватися після впливу несприятливого інциденту. Це визначення походить від латинського *resilire* – «перескочити назад». В економічній літературі цей термін використовувався щонайменше в трьох значеннях, що належать до здатності (а) швидко відновлюватися після шоку; (б) протистояти шоку; (в) взагалі уникнути шоку.

Стійкість промисловості до шоків, у нашому розумінні, це – здатність промислового сектора економіки реагувати та адаптуватися як до зовнішніх, так і до внутрішніх подразників, зберігаючи стабільні темпи економічного зростання. Це той «захисний бар'єр» у промисловому секторі, що дає змогу йому функціонувати стабільно, вчасно адаптуючись до змін навколишнього середовища.

Макроекономічна стійкість до шоків вивчається в літературі трьома способами. Перший – через стандартний аналіз ділових циклів, розділяючи економічні дані на загальнотрендові та циклічні компоненти та асоціюючи циклічні компоненти з тимчасовими відхиленнями від тренду через наявність макроекономічних шоків. Другий – через варіативну методологію, аналізуючи реакцію макроекономічних змінних на непередбачувані шоківі впливи. Та, врешті-решт, у літературі використовується динамічне стохастичне загальне моделювання рівноваги, де

структурна модель економіки, параметри якої вивіряються чи розраховуються, використовуються для визначення впливу шоків на економіку [1; 3].

За першим способом коливання бізнес-циклу в різних країнах зазвичай розкладаються на загальні компоненти (які фіксують синхронізовану частину реакції на шоки по країнах) і специфічні (*idiosyncratic*) компоненти (які фіксують несинхронізовану частину реакції). Специфічні реакції можуть існувати з двох причин: тому що є шоки, характерні для країни або ринку, або тому, що різні країни або ринки мають різну стійкість до загальних потрясінь. У цілому спостереження за специфічними коливаннями бізнес-циклу спонукало дослідників спробувати оцінити реакцію макроекономічних показників у відповідь на економічні шоки з погляду стійкості, з якою економіка «чинить опір» впливу загальних потрясінь. Однак для оцінки економічних показників таким чином необхідні точні визначення того, що означає «стійкість» і які саме шоки необхідно досліджувати.

Р. Дюваль [4] адаптує методологію О. Бланкарда та Дж. Вольфа [6] для вивчення впливу структурних змін на стійкість країн до шоків. Він визначає стійкість як здатність країн підтримувати випуск близький до потенційного після шоківих впливів. Вимірює ж стійкість двома способами: аналізуючи, наскільки сильним є вплив глобальних шоків на спад національного виробництва (ефект посилення – *amplification effect*) і наскільки швидко цей спад усувається після шоків (ефект стійкості – *persistence effect*). Зміни параметрів, що пов'язані зі зниженням виробництва, вимірюють ефект стійкості, а ті, що пов'язані з шоками – ефект посилення.

Різниця між ефектами посилення і стійкістю шоків є суттєвою, тому що інститути, які допомагають послабити вплив шоків, можуть зробити їх і більш стійкими. Жорстке регулювання зайнятості, наприклад, може стримати фірми звільняти працівників, сприяючи стабілізації зайнятості та рівня споживання в короткостроковій перспективі. Проте це ж державне втручання може привести до збільшення витрат підприємств і більш тривалого відновлення в кінцевому підсумку, затримуючи відновлення випуску в потенційному значенні. Р. Дюваль проаналізував, як інститути впливають на ефекти посилення та стійкості наслідків шоків, вимірюючи ці параметри через інституціональні зміни товарного ринку та ринку праці. У набір інституціональних

змінних він включив: (I) зміну допомоги по безробіттю; (II) жорсткість законодавства про захист зайнятості; (III) жорсткість регулювання товарного ринку в семи невиробничих галузях; (IV) виплати під час звільнення; і (V) ступінь централізації встановлення розміру заробітної плати. Змінні (II), (III) і (V) виявилися найбільш важливими в поясненні відмінностей в ефектах посилення і стійкості шоків. Для того щоб мати можливість урахувати інші фактори, що можуть вплинути на стійкість, було включено як регресори частку іпотечного боргу домогосподарств до ВВП, частку банківських кредитів до ринкової вартості акцій (відмінності у грошово-кредитній політиці) і частку від загального обсягу податкових надходжень до ВВП (відмінності в розмірі автоматичних стабілізаторів). У цілому результати вказують на те, що жорсткі правила державного регулювання ринку праці пом'якшують короткострокову дію шоків, але роблять їх більш стійкими.

Існує багато досліджень присвячених виокремленню чинників, що впливають на стійкість як економіки у цілому, так і окремих її галузей. Виділимо чинники, що впливають на загальну стійкість економіки до шоків. Дж. Пелкманс та ін. [5] визначають, які сектори економіки найменш стійкі до шоків і, отже, більше потребують структурних реформ. Учені використовували для аналізу як загальні, так і галузеві показники інфляції та загального випуску після шоків по країнах. У результаті їх дослідження виявилось, що «сільське господарство і добувна промисловість» є найбільш стійкими секторами, тоді як «торгівля» і «бізнес-послуги» є найменш стійкими, хоча є відмінності в ранжуванні секторів залежно від того, чи враховуються шоки попиту або пропозиції.

Реформи, які лібералізують товарні ринки, підвищують економічну стійкість щонайменше двома шляхами, запропонованими С. Анном [11]: шляхом ефективності розподілу та шляхом ефективності виробництва. Лібералізація товарних ринків може підвищити ефективність розподілу ресурсів, полегшивши вхід на ринок, а також за рахунок підвищення конкурентоспроможності ринку, що забезпечує більш швидкий перерозподіл ресурсів як усередині галузі, так і між галузями.

Міжнародні дослідження показують, що фінансовий розвиток і відкритість економіки мають велику кореляцією з шоками. Це відповідає висновкам міжнародної літератури з ділового циклу, згідно з якою цикли більшою

мірою пов'язані між країнами та регіонами, що більше відкриті для торгівлі та/або інтегровані у фінансову систему [12]. Як операції по поточних рахунках товарів та послуг, так і операції з фінансовими рахунками в активах можуть слугувати каналами для передачі шоків. Більша відкритість та фінансова інтеграція викликають більше загальних шоків та, як правило, слугують появі «глобального бізнес-циклу».

Фундаментальна мікроекономічна теорія пов'язує зміни в попиті зі змінами доходів через еластичність попиту (витрат) для різних товарів. Під час економічних спадів, коли люди бачать, що їх особисті доходи падають, відносний попит на товари та послуги змінюється відповідно до еластичності попиту на продукцію. Результати досліджень указують на те, що сектор споживчих товарів є більш стійким, аніж сектор інвестицій або проміжних товарів [2].

Також на реакцію до шоків та адаптацію до них безпосередньо впливає державна допомога. Часто буває, що уряди країн підтримують ті галузі економіки, які принесуть їм більше «політичних дивідендів» під час наступних виборів, що забезпечують більшу зайнятість, а не ті, що менш стійкі та потребують допомоги. Дійсно, можна було б очікувати, що більш висока допомога буде означати більш швидке економічне відновлення. Однак ситуація може змінитися на протилежну, якщо уряд підтримує галузь виключно з політичних причин або якщо ступінь допомоги незначна порівняно до впливу шоків на галузь.

Іншим популярним побічним ефектом у мікроекономічній теорії, що стимулюється державною допомогою, є проблема морального ризику. Галузі, які користуються підвищеною державною допомогою, схильні втілювати більш ризиковані проекти, будучи більш упевненими в тому, що уряд буде фінансувати їх у разі надзвичайної ситуації. Такі проекти, швидше за все, приведуть до більш глибокого скорочення обсягу виробництва і більш повільного відновлення під час криз.

Рівень заборгованості також важливий для пояснення різниці між країнами у стійкості до шоків. Зокрема, країни з більш високим рівнем заборгованості менш стійкі до потрясінь, вірогідно, тому що у них мало можливостей для проведення дискреційної податкової політики.

Отже, як ми визначили, на стійкість до шоків впливають багато факторів, а саме: лібералізація товарних ринків через підвищення ефективності виробництва та розподілу

ресурсів в економіці; фінансовий розвиток країни та відкритість економіки до міжнародної торгівлі; державна підтримка окремих галузей економіки, рівень державного боргу. Тепер визначимо, які потрясіння впливають на галузеву стійкість, тобто здатність окремої галузі протистояти шокам.

Існують значні відмінності у здатності галузей промисловості пристосовуватися до шоків. Наприклад, за сучасними дослідженнями Єврокомісії [2] хімічна, гірничодобувна і легка промисловість у ЄС більш стійкі до шоків впливів, ніж виробництво автотранспортних засобів. Для цілей державної політики також важливо виділити галузі, які мають меншу стійкість, але водночас більшу вагу в загальному обсязі виробництва. У дослідженні виокремлюють п'ять галузей із найменшої стійкістю в ЄС: автомобільна промисловість, машинобудування, виробництво металевих виробів, основних металів та електрообладнання. Німеччина, Італія, Франція, Великобританія та Іспанія є провідними виробниками у цих галузях і, відповідно, найменш стійкими до шоків.

У період 2005-2015 рр. Україна проходила через дві кризи: світову фінансово-економічну кризу 2008-2009 рр. та локальну кризу, що почалася наприкінці 2013 р. Логічно для аналізу динаміки випуску промислової продукції розділити період 2005-2015 рр. на два етапи: світової та локальної кризи, а відповідно, глобальних та локальних шоків, що вплинули на промисловий розвиток країни.

Для аналізу використаємо дані щодо випуску промислової продукції та динаміки цін у промисловому секторі. Як видно з табл. 1, у період світової фінансової кризи промисловість України переживала доволі значний спад – 21,9% у 2009 р. порівняно з попереднім роком: спад у 26,5% у переробній промисловості та 10,6% – у добувній. При цьому найбільшого спаду зазнали такі галузі: машинобудування (44,9%), у т. ч. виробництво автотранспортних засобів та інших транспортних засобів (57,9%); металургійне виробництво, оброблення металу (26,7%); легка промисловість (25,8%); виготовлення виробів із деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність (24,6%); виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої та мінеральної продукції (23,7%); виробництво хімічних речовин і хімічної продукції (23%); виробництво фармацевтичних продуктів і препаратів (22,7%). Найбільш стійкими виявилися: виробництво харчових продуктів,

напоїв і тютюнових виробів (6%); виробництво коксу та продуктів нафтопереробки (3,4%).

Станом на 2015 р. за умов локальної кризи промислове виробництво зменшилося порівняно з 2014 р. на 13%, добувна промисловість – на 14,2%, переробна – на 12,6%. Найбільший спад спостерігається у добувній промисловості, а саме у добуванні кам'яного та бурого вугілля, що зменшилося на 38% [13, с. 265], що пов'язано з воєнним конфліктом на Донбасі. Галузі, що зазнали найбільшого спаду: машинобудування (14%), у т. ч. виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції (28,7%); виробництво коксу та продуктів нафтопереробки (19,1%); виробництво автотранспортних засобів та інших транспортних засобів (15%); виробництво хімічних речовин і хімічної продукції (15,2%). Зазнали найменшого спаду: виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів (10,7%); легка промисловість (8%); виробництво фармацевтичних продуктів і препаратів (7,6%); виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції (7,2%).

Динаміка інфляційного зростання цін може бути прослідкована, використовуючи індекси цін виробників промислової продукції за видами діяльності (табл. 2). За періоди криз зростання цін піддалися галузі однаково, лише за локальної кризи більш суттєве зростання цін спостерігалось у: харчовій промисловості (42,5%); виготовлення виробів із деревини, виробництво паперу та поліграфічній діяльності (49,1%); хімічній та нафтохімічній промисловості (49,2%); машинобудуванні (38,3%).

Дивлячись на галузеву структуру промислового виробництва в Україні (табл. 3), можна відзначити, що найбільшу частку у виробництві вже на протязі більше ніж 15-ти років займають: виробництво та розподілення електроенергії, газу та води (24,5%); харчова промисловість (22%), металургія та оброблення металу (15,9%), добувна промисловість (10,9%).

Як показав проведений аналіз, найбільш стійкими галузями виявилися: харчова промисловість, виробництво фармацевтичних продуктів і препаратів. Проте слід відзначити різке зростання цін у харчовій промисловості – на 42,5%, що деякою мірою й забезпечує дану стійкість. Найменш стійкими галузями промисловості економіки України є: машинобудування, у т. ч. виробництво автотранспортних засобів та інших транспортних засобів; металургійне виробництво, оброблення металу; виробництво хімічних речо-

вин і хімічної продукції, що цілком корелюється із загальноєвропейськими тенденціями. Окремо потрібно виділити спад у видобуванні

кам'яного та бурого вугілля, що зменшилося на 38% під час локальної кризи. Отже, зважаючи на вагу виділених галузей та їх низьку

Таблиця 1

**Індекси промислової продукції за видами діяльності, % до попереднього року
[14, с. 104; 13, с. 265]**

Галузь	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Промисловість	103,1	106,2	107,6	94,8	78,1	111,2	107,6	99,5	95,7	89,9	87,0
Добувна промисловість	104,4	105,8	102,6	95,7	89,4	103,7	107,2	101,9	100,6	86,3	85,8
Переробна промисловість	103,0	106,3	109,9	94,0	73,5	113,9	108,2	96,3	92,9	90,7	87,4
Виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів	113,7	110,0	107,5	97,9	94,0	103,2	99,4	101,6	94,9	102,5	89,3
Легка промисловість	100,3	98,1	97,4	89,4	74,2	108,9	107,7	94,5	94,2	98,6	92,0
Виготовлення виробів із деревини, вир-во паперу та поліграф. дія-ть	119,5	113,9	112,4	97,6	75,4	109,6	109,7	98,2	102,5	96,0	88,9
Виробництво коксу та продуктів нафтопереробки	86,6	87,9	102,1	86,6	96,6	99,8	91,5	73,6	89,2	78,7	80,9
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	109,8	103,2	108,4	91,4	77,0	122,5	114,4	107,3	83,1	85,8	84,8
Виробництво фармацевтичних продуктів і препаратів	107,0	100,9	106,8	89,2	77,3	126,6	118,4	108,2	111,8	101,9	92,4
Виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметал. та мінерал. продукції	117,6	111,1	114,5	99,1	76,3	110,1	100,6	103,4	97,6	91,2	92,8
Металургійне виробництво, оброблення металу	98,5	108,9	107,0	87,7	73,3	112,2	108,9	94,8	94,4	85,3	83,0
Машинобудування	107,1	111,8	119,0	100,3	55,1	136,1	117,2	94,0	86,8	79,4	85,9
У т. ч. виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції	90,8	110,7	129,1	93,2	71,8	124,2	114,7	88,4	86,4	77,9	71,3
Виробництво машин і устаткування, не віднесені до інших угруповань	112,2	102,9	103,0	98,2	62,4	121,1	112,5	90,0	95,0	88,7	87,5
Виробництво автотранспортних засобів та інших транспорт. засобів	112,4	119,1	130,0	105,7	42,1	161,9	122,6	100,1	79,6	64,3	85,0
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	102,9	106,7	102,3	98,2	88,9	109,7	103,6	102,0	98,6	93,4	88,0

стійкість, державним органам потрібно звернути особливу увагу до проблем їх підтримки та регулювання.

Висновки з цього дослідження. Стійкість промисловості до шоків, у нашому розумінні, це – здатність промислового сектора еконо-

Таблиця 2

**Індекси цін виробників промислової продукції за видами діяльності,
% до попереднього року [14, с. 74; 13, с. 240]**

Галузь	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Промисловість	116,7	109,6	119,5	135,5	106,5	120,9	119,0	103,7	99,9	117,1	136,0
Добувна промисловість	140,2	111,2	126,5	148,5	94,1	141,1	133,4	99,3	97,3	113,7	134,8
Обробна промисловість	114,9	107,7	116,4	134,9	106,7	118,8	116,3	101,2	99,2	118,2	136,7
Харчова промисловість	109,3	105,8	114,0	127,5	115,9	118,0	115,6	104,7	104,0	115,6	142,5
Текстильна промисловість та пошиття одягу	106,0	103,7	106,8	113,0	117,8	110,2	113,9	103,5	101,4	112,5	133,2
Виготовлення виробів із деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність	114,8	108,8	110,5	115,0	109,2	105,3	113,6	105,3	101,5	117,3	149,1
Виробництво коксу та продуктів нафтопереробки	124,9	107,1	113,7	154,2	87,8	142,1	124,5	96,0	93,3	128,4	130,8
Хімічна та нафтохімічна промисловість	112,5	111,2	113,7	135,7	113,5	111,9	121,3	106,0	98,7	126,0	149,2
Виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів	111,8	112,7	115,0	143,6	113,2	107,7	126,1	131,5	105,8	119,0	133,0
Виробництво гумових та пластмасових виробів	115,3	106,7	110,3	115,1	115,2	108,0	113,1	102,2	102,2	112,3	137,5
Металургія та оброблення металу	118,3	108,6	124,5	147,7	93,1	125,8	119,1	96,4	95,0	126,3	135,3
Машинобудування	110,1	104,3	109,9	120,0	111,3	110,7	110,7	102,4	102,2	112,5	138,3
У т. ч. виробництво комп'ютерів, електронної та оптичної продукції	110,8	108,6	108,3	111,2	114,5	109,7	106,6	101,4	102,2	112,5	138,3
Виробництво машин і устаткування, не віднесені до інших угруповань	114,4	106,3	110,0	115,5	114,7	106,9	106,7	104,6	101,5	108,4	127,0
Виробництво автотранспортних засобів та інших транспорт. засобів	106,4	99,8	110,7	127,5	107,5	113,3	115,8	101,9	95,8	105,0	113,4
Виробництво та розподілення електроенергії, газу та води	110,0	120,0	130,5	131,3	111,5	118,7	118,0	114,2	102,3	115,9	134,4

Таблиця 3

Виробництво продукції, робіт, послуг, % [15]

Промисловість	2000	2010	2015
Добувна промисловість	12.0	10.0	10.9
Обробна промисловість	72.8	67.2	64.6
Харчова промисловість та переробка с/г продуктів	17.7	18.1	22.4
Легка промисловість	1.7	0.8	1.0
Виготовлення виробів із деревини, виробництво паперу та поліграфічна діяльність	3.3	2.6	3.3
Виробництво коксу та продуктів нафтопереробки	3.7	7.0	3.4
Хімічна та нафтохімічна промисловість	6.7	4.0	5.2
Металургія та оброблення металу	23.0	18.8	15.9
Машинобудування	11.3	9.3	6.5
Інше виробництво	5.5	6.6	6.9
Виробництво та розподілення електроенергії, газу та води	15.2	22.8	24.5

міки реагувати та адаптуватися як до зовнішніх, так і до внутрішніх подразників, зберігаючи стабільні темпи економічного зростання. На стійкість до шоків впливає багато факторів, а саме: лібералізація товарних ринків через підвищення ефективності виробництва та розподілу ресурсів в економіці; фінансовий розвиток країни та відкритість економіки до міжнародної торгівлі (залежність від імпорту); рівень державного боргу. На галузеву стійкість, тобто здатність окремої галузі протистояти шокам, впливають також еластичність попиту для різних категорій товарів, державна підтримка окремих галузей економіки. Міжнародні дослідження вказують на те, що сектор споживчих товарів є більш стійким, ніж сектор інвестицій або проміжних товарів.

Загалом статистичний аналіз реакції промисловості України на шоківі впливи, а саме на світову фінансово-економічну кризу 2008-2009 рр. та сучасну кризу кінця 2013 р., вказує на співпадіння рівня стійкості по галузях економіки України та ЄС. Найменш стійкими галузями промисловості економіки України є: машинобудування, у т. ч. виробництво авто-транспортних засобів та інших транспортних

засобів; металургійне виробництво, оброблення металу; виробництво хімічних речовин і хімічної продукції. Найбільш стійкими галузями є: харчова промисловість, виробництво фармацевтичних продуктів і препаратів.

Еластичність попиту за доходом може пояснити деякі з вимірних відмінностей у стійкості, все ж внутрішня фінансова політика грає значну роль в ослабленні впливу шоків, особливо в періоди сильних спадів. Це означає, що на додаток до проведення реформ із лібералізації ринків розробники політики можуть проводити політику регулювання попиту, зосереджену, зокрема, на виокремлених галузях із низькою стійкістю саме в періоди серйозних економічних потрясінь. Ця допомога не повинна бути прямою, а, наприклад, існувати у вигляді субсидій на покупку транспортних засобів для домашніх господарств та підприємств або для інвестицій у модернізацію основних фондів, що компенсує різке падіння попиту. Також добре продумана фіскальна політика може максимізувати вплив на зростання випуску і водночас мінімізувати витрати підприємств найменш стійких галузей промисловості.

ЛІТЕРАТУРА:

1. European Commission, 2006, «The EU Economy 2006 Review – Adjustment Dynamics in the Euro Area: Experiences and Challenges», European Economy No. 6, November.
2. European Commission, 2012, «Measuring the macroeconomic resilience of industrial sectors in the EU and assessing the role of product market regulations», European Economy, Occasional Papers 112, July.
3. Grenouilleau D., Ratto M. and Roeger W., 2007, «Adjustment to shocks: a comparison between the Euro Area and the US using estimated DSGE models», Paper prepared for the OECD Workshop «Structural reforms and economic resilience: evidence and policy implications», held in Paris on 14th June 2007.
4. Duval R., Elmeskov J. and Vogel L., 2007, Structural policies and economic resilience to shocks, OECD Economics Department Working Papers ECO/WKP (2007) 27.

5. Pelkmans J., Acedo L. and Maravalle A., 2008, «How product market reforms lubricate shock adjustment in the euro area», European Economy Economic Papers no. 341, October.
6. Blanchard O. and Wolfers J., 2000, «The Role of Shocks and Institutions in the Rise of European Unemployment: The Aggregate Evidence», The Economic Journal, Vol. 110, No. 462.
7. Griffith R., Harrison R. and Simpson H., 2010, Product Market Reform and Innovation in the EU. Scandinavian Journal of Economics, 112: 389-415.
8. Сундук А.М. Управління розвитком національної економіки в умовах глобальних викликів і загроз: [монографія] / А.М. Сундук; НАН України, ДУ «Ін-т економіки природокористування та сталого розвитку НАН України». – Київ: Логос, 2012. – 302 с.
9. Бойко А.В. Концептуалізація стійкості національної економіки / А.В. Бойко // Вісник Київ. нац. торг.-екон. ун-ту. – 2014. – № 1(93). – С. 5-19.
10. Тищук Т.А. Пріоритети забезпечення зовнішньої стійкості економіки України / Т.А. Тищук // Стратегічні пріоритети. – 2013. – № 1(26). С. 52-60.
11. Ahn S., 2002, Competition, innovation and productivity growth: A review of theory and evidence», OECD Economics Department Working Papers, N 317.
12. Artis M.J. and Okubo T., 2009, «Globalization and business cycle transmission», North American Journal of Economics and Finance, Vol. 20. – P. 91-99.
13. Статистичний щорічник України за 2015 рік. – Київ, 2016. – 575 с.
14. Статистичний щорічник України за 2012 рік. – Київ, 2013. – 551 с.
15. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>